RUSYA ÜLKE BÜLTENİ

TEMMUZ 2024

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Rusya Federasyonu
Nüfus	143,2 milyon
Dil	Rusça
Yüzölçümü	17.075.400 km^2
Başkent	Moskova
Başlıca Şehirleri	St. Petersburg, Novosibirsk, Nizhny Novgorod, Yekaterinburg
Yönetim Şekli	Federal Anayasal Cumhuriyet
Devlet Başkanı	Vladimir Putin
Para Birimi	Rus Rublesi (RUB)

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Orta Asya İşbirliği Örgütü ve Eurasec: Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Rusya arasında 1995 yılında oluşturulmuştur. Daha sonra, 1999 yılında Tacikistan da dahil olmuştur. Mayıs 2001'de Avrasya Ekonomik Topluluğu (Eurasec) adını almıştır. Ocak 2006'da Özbekistan da Eurasec'e dahil olmuştur. Ermenistan, Moldova ve Ukrayna gözlemci statüsündedir. Eurasec Ocak 2006'da Orta Asya İşbirliği Örgütü'nü (CACO) içine almıştır. Her iki hareket de bölgesel bütünleşmeye dönüşüm konusunda yeterince etkin olamamıştır.

Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT-CIS): Bağımsız Devletler Topluluğu, 8 Aralık 1991 tarihinde Beyaz Rusya, Rusya Federasyonu ve Ukrayna devlet başkanları tarafından imzalanan Minsk Anlaşması ile kurulmuştur. BDT, tüm üye devletleri kapsayan, işleyen bir gümrük birliği ya da serbest ticaret alanı oluşturmamıştır.

Tek Ekonomik Alan: Rusya, Beyaz Rusya, Kazakistan ve Ukrayna 2003 yılında Yalta Zirvesinde aralarındaki ticari ve ekonomik işbirliğinin genişletilmesi amacıyla imzalanan Anlaşma çerçevesinde Tek Ekonomik Alan hedeflenmiştir. 2007 yılında Rusya, Beyaz Rusya ve Kazakistan

arasında gümrük birliği 1 Ocak 2010 tarihinde kurulmuştur. Birliğe 2014 yılında Ermenistan, 2015 yılında Kırgızistan da dâhil olmuştur.

EBRD-Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası: Orta ve Doğu Avrupa ile eski Sovyet ülkelerinde demokratik bir ortamda özel sektörün yaratılması ve geliştirilmesi amacıyla 1991 yılında kurulmuştur.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE-AGİT): "Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı" adı altında kurulan AGİT, 55 üyesiyle tüm Avrupa'yı içine alan tek güvenlik teşkilatıdır. Kanada ve ABD de AGİT üyesidir.

Şanghay İşbirliği Örgütü: Şanghay İşbirliği Örgütü, Nisan 1996'da Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan tarafından sınır anlaşmazlıklarının halli ve bölgesel ticaretin canlandırılması amacı ile kurulmuştur. Daha sonra Şanghay Beşlisi olarak anılmaya başlanan Örgüte, 2001 yılında Özbekistan katılmıştır. Moğolistan, İran, Pakistan ve Hindistan gözlemci statüsündedir. Örgütün Sekretaryası resmi olarak 2004 yılında Çin'in başkenti Pekin'de açılmıştır. Örgütün İş Konseyi ve Interbank Kurumu 2006 yılında proje finansmanı amacı ile kurulmuştur.

Diğer Uluslararası Kuruluşlar: Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (BSEC), Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UN/ECE), Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD), Uluslararası Finans Kuruluşu (IFC), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Para Fonu (IMF), Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO), Birleşmiş Milletler (UN), Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO), Dünya Ticaret Örgütü-WTO

Coğrafi Konum

17 milyon kilometrekareyi aşan alanı ile dünyanın en büyük yüzölçümüne sahip ülkesi olan Rusya, 11 farklı zaman dilimine bölünmüştür. Asya'nın kuzeyinde Kuzey Pasifik Okyanusu ve Avrupa arasında Kuzey Buz Denizine uzanan ülke, 14 ülkeyle sınır komşusudur. Bu ülkeler ve sınır uzunlukları şöyledir: Azerbaycan 284 km, Beyaz Rusya 959 km, Çin (güneydoğu) 3.605 km, Çin (güney) 40 km, Estonya 290 km, Finlandiya 1.313 km, Gürcistan 723 km, Kazakistan 6.846 km, Kuzey Kore 17,5 km, Letonya 292 km, Litvanya (Kaliningrad Oblast) 227 km, Moğolistan 3.441 km, Norveç 196 km, Polonya (Kaliningrad Oblast) 432 km, Ukrayna 1.576 km. Ülkedeki Ural dağlarının batısında bulunan alan Avrupa kıtası içinde sayılmaktadır.

Geneli itibarı ile ılıman iklim kuşağında yer alan Rusya, Karadeniz kıyılarında görülen subtropikal iklimden, yıllık sıcaklık farkının 80°C'ye vardığı Güney Sibirya'daki sert karasal iklime ve kuzeydeki kutup iklimine kadar değişen bir iklim mozaiğine sahiptir. Ülkenin kuzeyi Arktik kuşağında bulunurken, güneyde Karadeniz kıyılarında subtropikal iklim özellikleri görülmektedir. Doğu Sibirya karasal iklimin etkisi altındayken, Rusya'nın uzak doğusu muson yağmurları nedeniyle yıllık 1.000 mm yağış almaktadır.

Rusya Federasyonu topraklarının dörtte üçü düz ovalıktır. Orta Sibirya ve Uzak Doğuda sıradağlar bulunmaktadır. Doğu Avrupa düzlüğü Urallar'a, Batı Sibirya düzlüğü Altay Dağları'na kadar devam etmektedir. Hazar kıyılarında ise, çoğu yerde yükseklik deniz seviyesinin altında seyretmektedir.

Başkent Moskova'da en sıcak ay Temmuz olup, en düşük ve en yüksek sıcaklık değerleri Temmuz ayında ortalama 13-23 °C'dir. Kentteki en soğuk ay olan Ocak ayında ise ortalama sıcaklıklar en düşük -16 °C ve en yüksek -9 °C'dir. En yağışlı ay Temmuz ayı olup, en az yağış görülen ay ise Mart'tır.

Siyasi ve İdari Yapı

Rusya, iki parlamentolu başkanlık sistemiyle idare edilen, kendi anayasaları ile yasama ve yürütme organlarına sahip 21 cumhuriyet, 9 eyalet (Kray), 46 bölge (Oblast), 2 federal statüye sahip şehir (Moskova ve St. Petersburg) ve 5 özerk bölgeden (Avtonomnaya Oblast/Avtonomnıy Okrug) oluşan, 83 idari birimli bir federasyondur. Bu anayasaların Rusya Federasyonu Anayasası'na uyumlu olması ve onunla çelişmemesi gerekmektedir.

Ülkeyi devlet başkanı yönetir. Başbakan başkanlığındaki hükümet de yürütme yetkisine sahiptir. Yasama yetkisi ise, Duma (Federal Meclis'in alt kanadı) ve Federasyon Kurulu'ndan (Federal Meclis'in üst kanadı) oluşan Federal Meclis'e aittir.

Anayasa uyarınca yürütme erkinin başı konumundaki Devlet Başkanı, altı yılda bir halk tarafından seçilmektedir. RF'de son Devlet Başkanlığı seçimleri 18 Mart 2018 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Başbakan, anayasa gereğince Devlet Başkanı tarafından atanmakta ve yine Devlet Başkanının onayını alarak hükümeti oluşturmaktadır. Hükümetin göreve başlaması için Başbakanın Duma'dan güvenoyu alması gerekmektedir.

Nüfus ve İstihdam

Rusya, nüfusundaki sürekli düşüş nedeni ile ciddi bir nüfus sorunu ile karşı karşıyadır. Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılmasından bu yana nüfusun yaklaşık 4 milyonu ülke dışında çıkmıştır. Nüfustaki bu azalma bu oranda devam ettiği takdirde, 2050 yılı itibarı ile ülke nüfusunun %30 üzerinde azalacağı tahmin edilmektedir. Birleşmiş Milletler'in ülke nüfusuna yönelik öngörüleri çok daha karamsardır. 143,2 milyon olan ülke nüfusunun BM çalışmalarına göre 2050 yılına doğru 112 milyona gerilemesi beklenmektedir.

Alkol ve sigaranın fazla tüketimi ve kötü beslenme özellikle erkekler arasında kardiyovasküler hastalıklara bağlı ölümlerde ciddi artışa neden olmuştur. Sonuç olarak Rus kadınlarının ortalama yaşam süresi Rus erkeklerinden çok daha uzun hale gelmiştir. Ortalama yaşam süresinin erkeklerde 64,7, kadınlarda 76,6 olduğu tahmin edilmektedir. Rus hükümeti nüfusla ilgili sorunları önemli bir tehdit olarak değerlendirmektedir; bununla birlikte soruna kısa vadede kalıcı bir çözüm bulunması, ardında yatan derin sosyal sorunlar nedeni ile oldukça zor görünmektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Rusya, zengin doğal gaz ve petrol kaynaklarının yanı sıra, kömür, alüminyum, bakır, demir, elmas, altın, gümüş maden kaynakları ve ormancılık ürünleri ile dünya ham madde ihracatında önde gelen ülkelerden biridir. Ülkenin sahip olduğu doğal kaynakların üretimi Sovyetler Birliği'nin dağılmasından bu yana artış göstermiştir. Ayrıca dışa bağımlılığın azaltılmasına yönelik alanlarda verimlilik artmış olup, çevre kirliliği konusundaki önlemler de artırılmıştır. Ancak Sovyet döneminin hızlı sanayileşme sürecinden miras kalan çevre problemleri göründüğünden daha fazla sorun teşkil etmektedir. Başlıca sanayi bölgelerindeki hava ve su kirliliği, tarımsal alanların azalması ve toprak verimliliğindeki düşüş, ormanların özellikle Sovyet dönemi süresince yok edilmesi başlıca çevre sorunlarıdır.

2018 yılında 11 milyon varil/gün'lük ham petrol üretimi yapan Rusya Federasyonu, 2019 yılı itibariyle sahip olduğu 80 milyar varil kanıtlanmış ham petrol rezervi ile 69 ülke arasında %5 pay ile 8. sırada yer almaktadır. 2015 yılı itibariyle 23 trilyon feet^3'lük doğalgaz üretimi yapan ülke, 2019 yılı itibariyle 2 katrilyon feet^3 kanıtlanmış doğalgaz rezervine sahiptir.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2021	2022	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar $)	1836,63	2244,25	1862,47	1904,34	1927,98	1957,88	1969,79	1986,85
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	5,6	-2,1	2,2	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- $)	12 618	15 646	13 006	13 324	13 520	13 763	13 885	14 046
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	6,7	13,8	5,3	6,3	4,0	4,0	4,0	4,0
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	6,6	10,5	3,4	4,0	3,4	3,4	2,7	2,3
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	4,8	3,9	3,3	3,1	3,5	4,2	4,5	4,5
Nüfus (milyon)	145,56	143,44	143,20	142,92	142,61	142,25	141,87	141,45
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	16,5	18,9	21,2	21,8	21,7	20,9	19,8	18,2

(*) Tahmin
Kaynak: IMF

Rusya Federasyonu, büyük bir ekonomik gücün temeli olan doğal kaynaklara ve insan gücüne sahip dünyadaki belli başlı ülkelerden biri konumundadır. Rusya'nın sahip olduğu zengin doğal kaynak rezervleri ülke için büyük bir şans olmakla beraber ülke ekonomisi açısından bazı sakıncaları da beraberinde getirmektedir. Son 10 yıllık süreçte dalgalı seyreden petrol fiyatlarının ülkenin büyüme oranlarını da doğrudan etkilediği düşünülmektedir. Ancak yapılan bilimsel çalışmalar uzun vadeli büyüme ve ekonomideki doğal kaynaklara bağımlılık arasında negatif bir korelasyon olduğunu ortaya koymaktadır.

Merkezi planlama ve sahip olduğu zengin kaynaklar nedeni ile Rusya'da sanayi sektörü ağır sanayi yönünde gelişmiştir. Yakıt, enerji ve metalürji üretimi toplam sınai üretimin %35'ten fazlasını oluşturmaktadır. Elektrik ve gıda üretiminin sınai üretimdeki payının yaklaşık %25 olduğu göz önünde bulundurulduğunda ileri teknoloji ve tüketim malları üretiminin Rus ekonomisinde çok küçük bir payı olduğu ortaya çıkmaktadır. Tekstil sektörünü de kapsayan hafif sanayinin de sınai üretimdeki payı çok cüzi düzeydedir.

Ekonomi büyük ölçekli sınai işletmelerin hâkimiyetindedir. KOBİ'lerin GSYİH'den aldıkları pay, yalnızca %10-15 civarındadır. Bu oran, genellikle gelişmiş pazar ekonomilerinde ve geçiş

ekonomilerinde %50 civarında veya daha da üzerindedir. Küçük ölçekli işletmelerin ekonomide yeterince rol alamamasının en önemli nedenlerinden biri yoğun vergi uygulamaları ve karmaşık hukuki düzenlemelerdir.

Ülkenin geniş yüzölçümü emek, doğal kaynaklar ve iş merkezleri arasında büyük mesafelere neden olduğu için ekonomik olarak bir dezavantaj oluşturmaktadır. Ülkedeki nehirlerin çoğunluğu doğu-batı yönünde değil, kuzey-güney yönünde akmaktadır. Bu nedenle denize ulaşım çok zordur. Bu nedenlerle ülkedeki taşımacılık maliyetleri uluslararası ortalama maliyetlerin yaklaşık 3 katı kadar yüksektir.

Sanayi Moskova, St. Petersburg, Yekaterinburg ve Nizhny Novgorod kentlerinde yoğunlaşmıştır. Bu büyük kentler geçiş sürecini diğer kentlere göre daha iyi yönetmiş, üretimde çeşitlilik sağlamıştır. Tomsk ve Novosibirsk gibi daha küçük kentler Sovyet rejimi tarafından yaratılan sanayi merkezleridir. Sibirya ve ülkenin en doğusundaki bölgeler hala sanayileşmemiş durumdadır. Bu bölgeler ham madde ve enerji üssü konumundadır.

Rusya'nın ekonomik görünümü, Ukrayna krizi nedeni ile uygulamaya konulan uluslararası yaptırımların olumsuz etkilerinin yapısal olumsuzluklar ile bir araya gelmesi ile birlikte kötüye gitmiştir. Düşen petrol fiyatları ve hızlı sermaye çıkışları rublenin devalüasyonuna sebep olmuş, netice olarak enflasyon yükselmiş ve zincirleme etki ile hane halkı tüketimi de gerilemiştir.

IMF verilerine göre, enerji sektörünün kırılganlığı (petrol fiyatlarındaki dalgalanma) ve küresel salgın (COVID-19) kaynaklı iç talep düşüşüne bağlı olarak Rusya ekonomisi 2020 yılında %2,7 oranında daralma yaşamıştır. GSYİH 2021 yılında %5,6 oranında artmış, ancak Ukrayna'da yaşanan çatışma ve Rusya'ya uygulanan yaptırımlar neticesinde, ülke ekonomisini 2022 yılında %2,1 küçülmüştür. GSYİH'nin 2023 yılında %2,2, 2024'te ise %1,1 büyümesi beklenmektedir. Ülkede kişi başına düşen GSYİH ise, 2021 yılında 12.618 ABD doları (cari fiyatlara göre) ve 2022 yılında 15.646 olarak doları gerçekleşmiştir. Kişi başına düşen GSYİH'nin 2023 yılında 13.006 dolara düşmesi, 2024 yılında ise 13.324 dolara yükselmesi beklenmektedir.

GSYİH 2021 yılında cari fiyatlara göre %23,4 oranında artarak 1,84 trilyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Cari fiyatlarla 2022 yılında 2,24 trilyon dolar olan GSYİH'nin, 2023 yılında 1,86 ve 2024 yılında 1,9 trilyon dolar olması beklenmektedir.

2021 yılında %6,7 olan tüketici fiyatlarına göre yıllık ortalama enflasyon oranı, 2022 yılında %13,8'e yükselmiştir. Enflsyonun 2023 yılında %5,3, 2024 yılında ise %6,3 olacağı tahmin edilmektedir. Cari ödemeler dengesinin GSYİH'ye oranı 2021 yılında %6,6 ve 2022'de %10,5 olarak gerçekleşmiş olup, cari dengenin 2023 yılında %3,4 ve 2024 yılında ise %4,0 oranında fazla vermesi beklenmektedir. 2021 yılında ülkedeki işsiz sayısının toplam iş gücüne oranı %4,8 olarak gerçekleşmiş olup, bu oran 2022 yılında %4,8 olmuştur. İşsizlik oranının 2023 yılında %3,3 ve 2024'te ise %3,1'e gerileyeceği tahmin edilmektedir.

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

2022 yılında 580 milyar dolarlık (%17,8 artış) ihracatla dünyada 12. sırada olan Rusya'nın ihracat yaptığı başlıca ülkeler: Çin (%19,7), Türkiye (%10,1), Hindistan (%7), İtalya (%5,3) ve Almanya'dır (%5,2).

Ülkenin 2022 yılında ihraç ettiği en önemli ürün ise %52,3 ile ham petrol, petrol ürünleri ve doğalgazdır.

2022 yılında 199,4 milyar dolarlık (%32,1 düşüş) ithalatla dünyada 31. sırada olan Rusya'nın ithalat yaptığı başlıca ülkeler: Çin (%38,2), Almanya (%7,8), Türkiye (%4,7), Kazakistan (%4,4) ve İtalya'dır (%3,3).

Rusya'nın 2022 yılında ithal ettiği başlıca ürünler ise: Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlardan (%4,7), telefon cihazları (%3,7), otomobil ve diğer binek araçlar (%3,2), otomatik bilgi-işlem makineleri ve aksamı (%2,3) ve karayolu taşıtları için aksam ve parçalardır (%1,8).

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

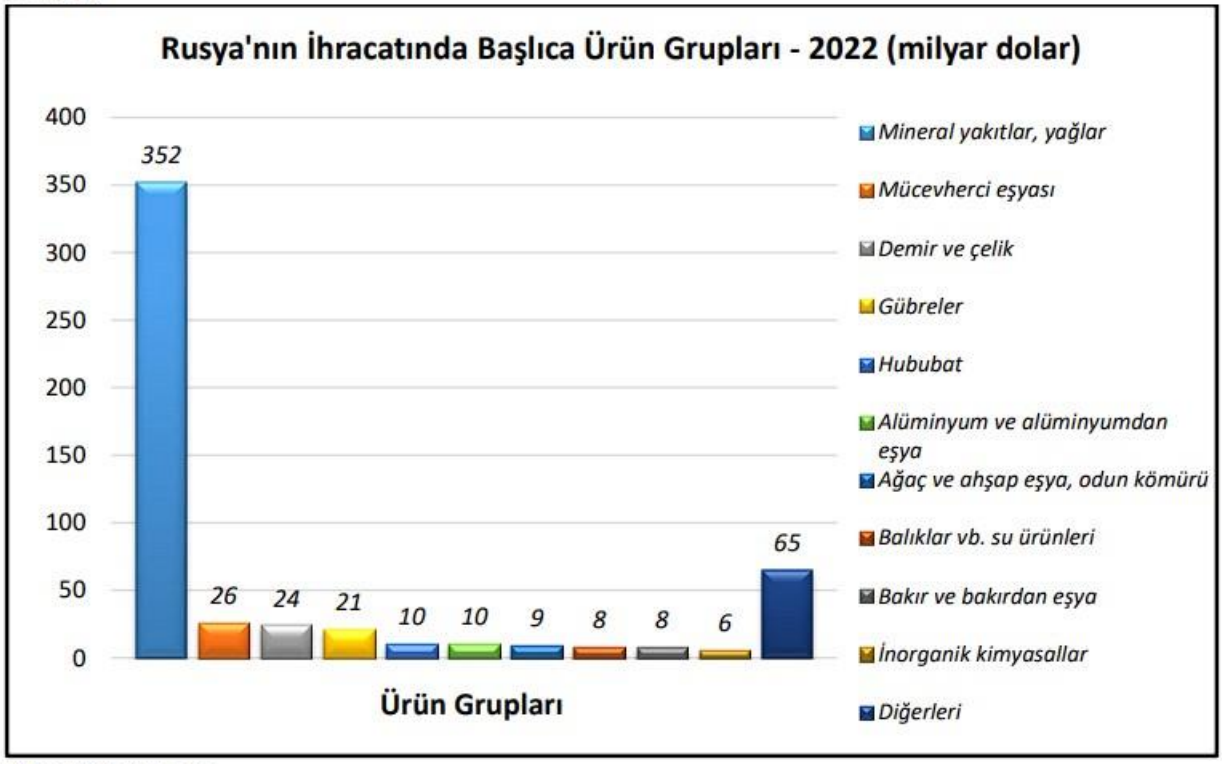

Kaynak: Trademap

Detaylı tablo için tıklayınız

İthalat

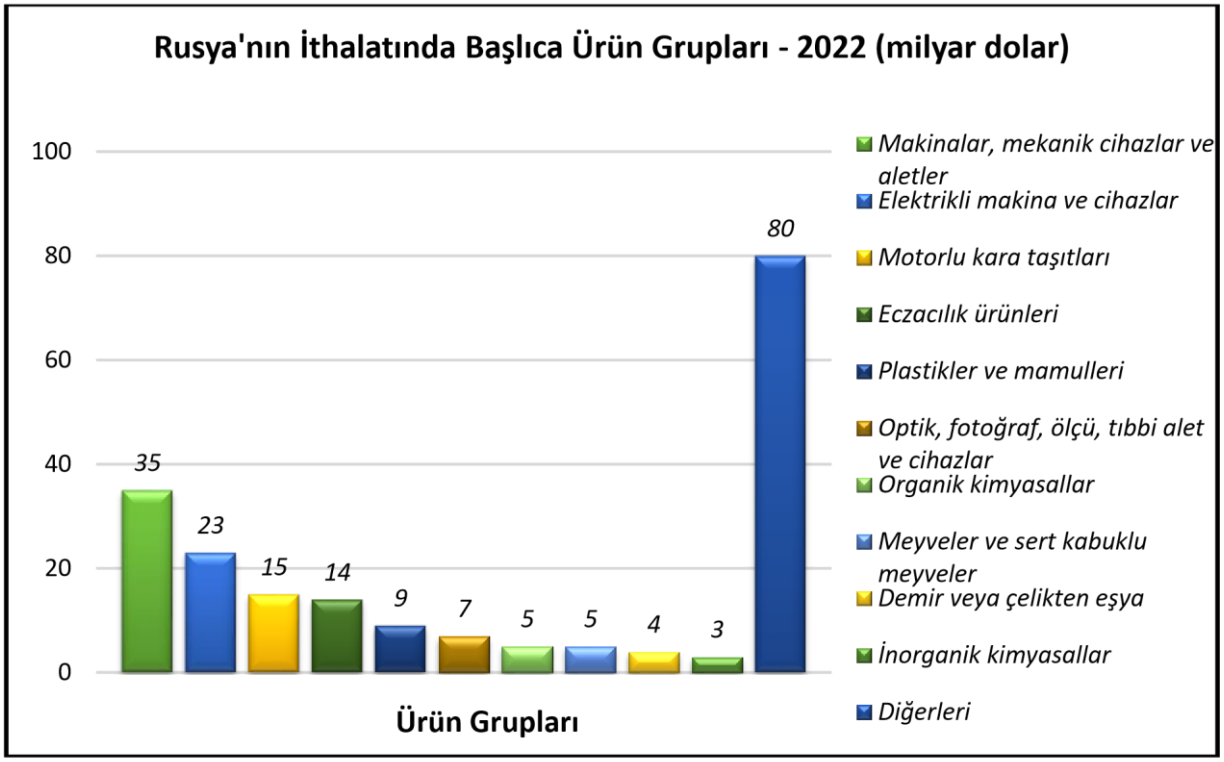

Kaynak: Trademap

Detaylı tablo için tıklayınız

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

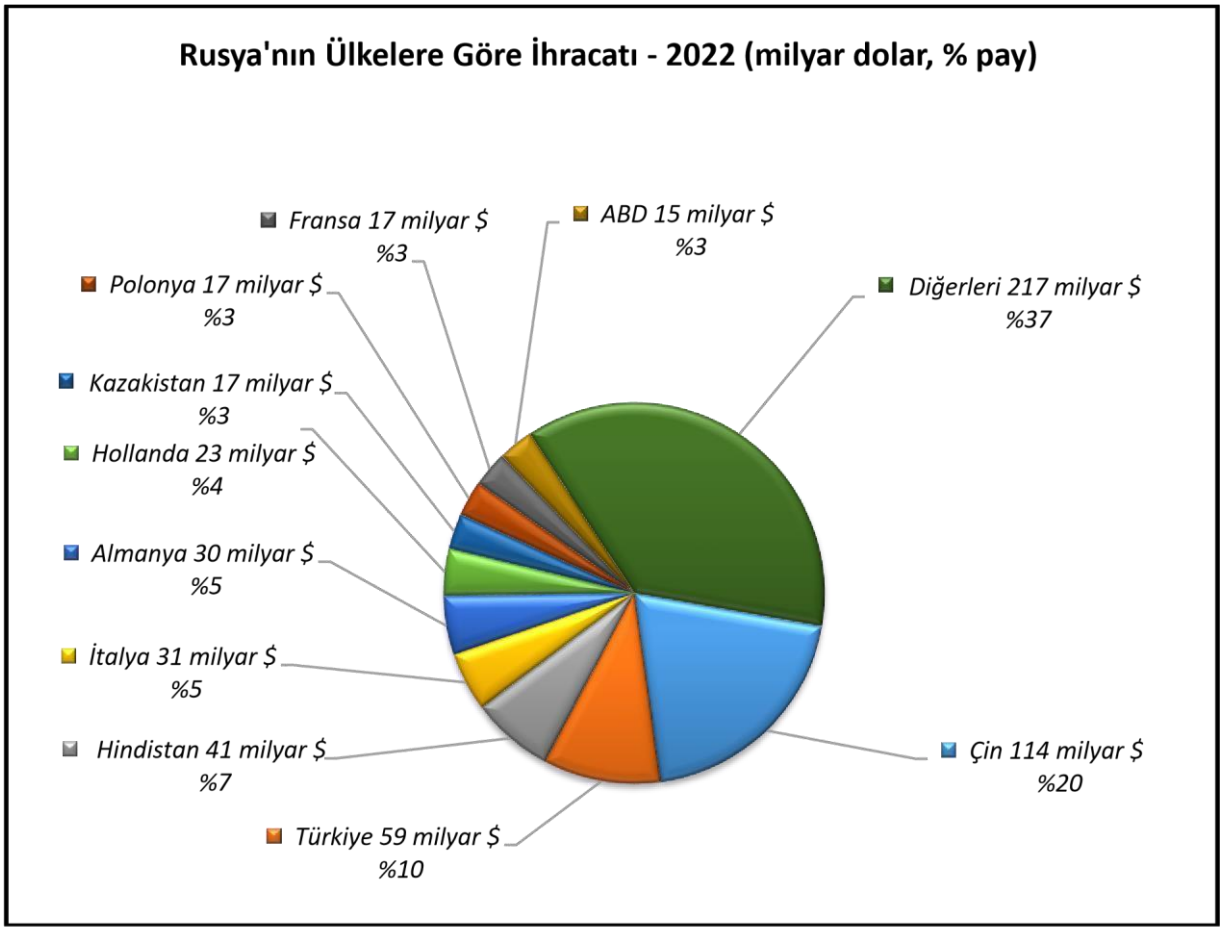

Kaynak: Trademap

Detaylı tablo için tıklayınız

İthalat

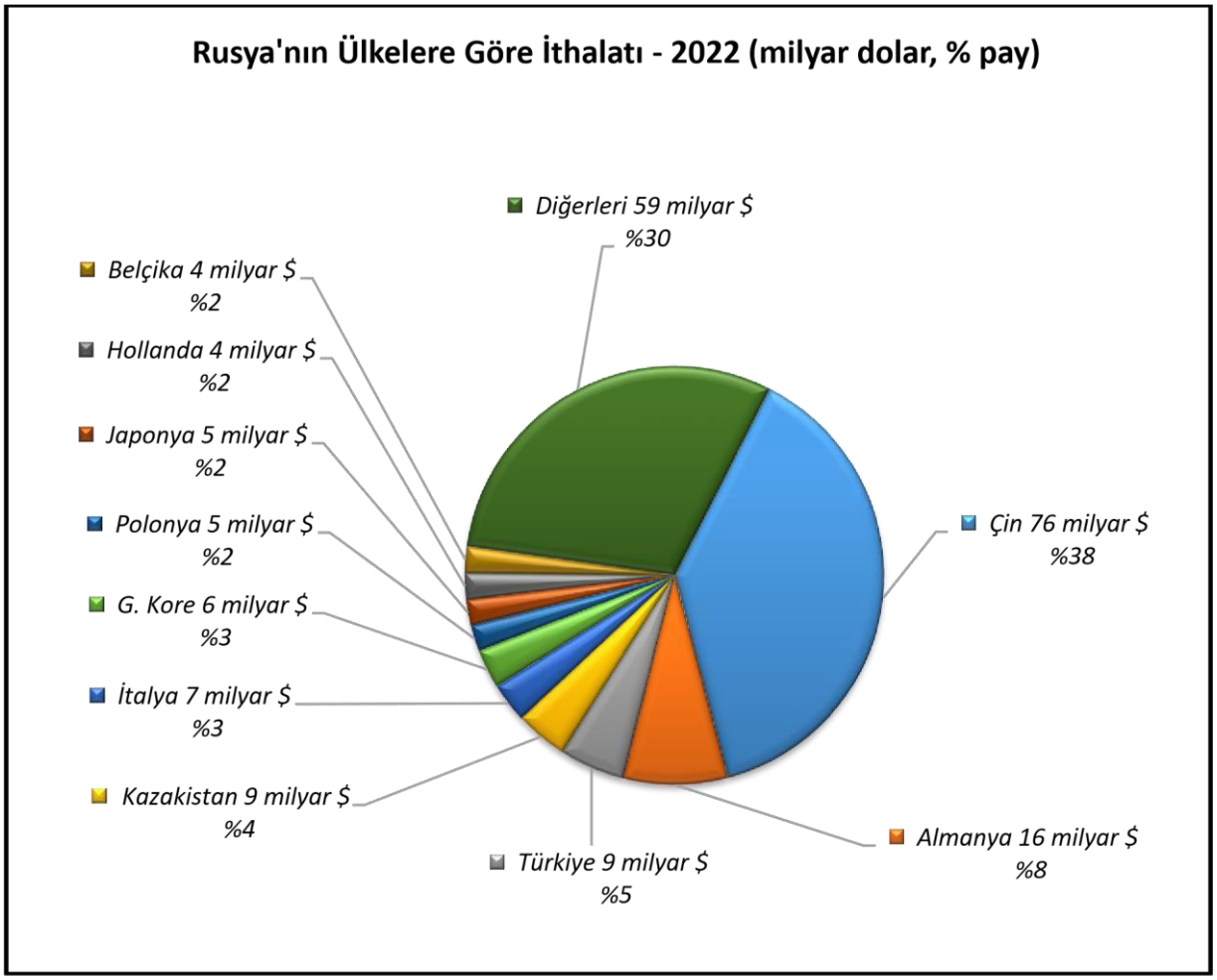

Kaynak: Trademap

Detaylı tablo için tıklayınız

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) 1990'lar süresince Rusya'nın büyüklüğü ve ekonomik potansiyeline rağmen yetersiz düzeyde kalmıştır. Siyasi istikrarsızlık, ekonomik belirsizlik, yasal boşluklar ve ülkedeki iş ortamını olumsuz yönde etkileyen düzenlemeler ve vergi yükü ülkeye doğrudan yabancı yatırım girişini olumsuz yönde etkileyen unsurlar olmuştur.

2000'li yılların başından itibaren doğrudan yabancı yatırımlar dikkate değer artış kaydetmeye başlamıştır. 2002 yılından sonra hızla artmaya başlayan doğrudan yabancı yatırımlar 2008 yılında 75 milyar dolarlık (GSYİH'nın %4,5'i) rekor seviyeye ulaşmıştır. Rusya 2008 yılında gelişen pazarlar içinde Çin'den sonra en fazla DYY çeken ikinci ülke olmuştur. Küresel krizin olumsuz etkisine bağlı olarak 2009 yılında ülkeye giriş yapan doğrudan yabancı yatırımlar, 2008 yılına göre yaklaşık %50 oranında gerileyerek 36,6 milyar dolar tutarında gerçekleşmiştir. 2010 yılında 43,2 milyar dolar olan DYY girişi, 2011 yılında 55,1 milyar dolar, 2012 yılında 50,6 milyar dolar

olmuştur. 2013 yılında ülkeye 69,2 milyar dolar tutarında doğrudan yabancı yatırım girişi olmuştur. 2014 yılında ise ülkeye 22,9 milyar dolarlık DYY girişi olmuştur. 2022 yılı ve sonrası doğrudan yabancı yatırım tahminlerine ilişkin istatistikler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Doğrudan Yabancı Yatırım İstatistikleri

	2022*	**2023***	**2024***	**2025***	**2026***	**2027***
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon $)	-40 043	3 000	10 000	12 000	12 500	12 500
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	-1,79	0,10	0,50	0,60	0,60	0,60
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım stoku (milyon $)	439 814	442 815	452 815	464 815	477 315	489 815
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon $)	13 115	-8 000	-20 000	-22 000	-20 000	-20 000
Ülke dışına yapılan doğrudan yatırım stoku (milyon $)	381 569	389 569	409 569	431 569	451 569	471 569

(*) Tahmin
Kaynak: EIU

Doğrudan yabancı yatırımlar belirli bölgeler ve sektörlerde yoğunlaşmıştır. Ülkedeki 83 bölgeden 5'i doğrudan yabancı yatırımların %70'ini çekmiştir. Yabancı yatırımlar bakımından cazip hale gelen yeni bölgeler de oluşmaktadır. Örneğin Kaluga bölgesi (yeni bir sanayi kümelenmesi) Volkswagen'in yatırımlarının bulunduğu ve bazı diğer önemli sıfırdan yatırım projelerinin oluştuğu bir merkezdir.

Madencilik, otomotiv ve ilaç sektörleri en fazla yabancı yatırım çeken sektörlerdir. DYY stokunun büyük kısmı Moskova ve St. Petersburg kentleri ile enerji üretim bölgeleri olan Arkhangelsk ve Sakhalin gibi bölgelerde yoğunlaşmıştır.

Özel Ekonomik Bölgeler

Rus hükümeti ülkenin doğal kaynaklara dayalı ekonomisini inovasyona dayalı bir ekonomiye dönüştürme vizyonuna destek olması amacı ile "Özel Ekonomik Bölgeler" kurulması kararı almıştır.

ÖEB'ler ülkeye yatırım çekmekte en etkili enstrümanlardan biridir.

Halihazırdaki mevzuata göre 4 farklı türde 28 ÖEB bulunmaktadır:

- **Sanayi ve İmalat bölgeleri:** Tataristan Cumhuriyeti (Alabuga), Lipetsk, Samara, Sverdlovsk, Pskov ve Kaluga bölgeleri.

- **Teknoloji ve İnovasyon bölgeleri:** Moskova, St. Petersburg, Tomsk ve Moskova Bölgesi (Dubna) ve Tataristan Cumhuriyeti.

- **Turizm bölgeleri:** Altay Cumhuriyeti, Buryatya Cumhuriyeti, Altay Bölgesi, Stavropol Bölgesi, Primorsky Bölgesi, Krasnodar Bölgesi kümelenmesi, İnguşetya Cumhuriyeti, Dağıstan Cumhuriyeti, Kuzey Osetya-Alania Cumhuriyeti, Adigeya Cumhuriyeti, Kbardino-Balkar Cumhuriyeti, Karaçi-Çerkes Cumhuriyeti, Çeçen Cumhuriyeti.

- **Liman bölgeleri (lojistik merkezleri kurulmasına yönelik olarak):** Ulyanovsk (Volga bölgesi), Murmansk ve Khabarovsk (Uzakdoğu) bölgeleri.

Hâlihazırda bölgelerdeki şirketler arasında teknik işbirliği yaratılması ve kümelenmeler oluşturulması üzerinde yoğunlaşılmıştır. Samara bölgesindeki Togliatti ÖEB (otomotiv ana ve yan sanayi kümelenmesi), Litpetsk Bölgesi ÖEB (otomobil lastikleri kümelenmesi), Ulyanovsk limanı (havacılık ekipmanları kümelenmesi) kümelenme çalışmalarına örnek teşkil etmektedir.

Özel ekonomik bölgelerde yatırımcılara sağlanan ayrıcalıklar yatırımcının masraflarını %30'a kadar düşürebilmektedir.

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

Türkiye ve Rusya Federasyonu arasındaki ilişkiler köklü bir geçmişe dayanmaktadır. Soğuk Savaş döneminin sona ermesi sonrasında yeni işbirliği imkân ve perspektifleri ortaya çıkmıştır. Ekonomik işbirliğinin 1990'lardaki hızlı gelişiminin ardından, ikili ilişkiler 2000'li yılların başında iki ülke siyasi liderlikleri arasında tesis edilen yakın diyalogla yeni bir döneme girmiştir.

SSCB döneminde de Türkiye'nin önemli bir ticaret ortağı konumunda olan Rusya ile ticari ilişkiler 1992 yılında Birliğin dağılmasından sonra da artarak devam etmiştir. Coğrafi yakınlık, Türkiye-Rusya ticari ve ekonomik ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Ekonomik ve ticari ilişkiler Rusya Federasyonu'yla ilişkilerimizin itici gücünü oluşturmaktadır. Rusya en önemli dış ticari ortaklarımızdan biridir. Türkiye'nin 2022 yılında Rusya'ya yapmış olduğu ihracat, bir önceki yıla göre %61,8 artış göstererek 9,3 milyar dolar olmuştur. Rusya 2022 yılında ihracat yaptığımız ülkeler arasındaki %3,7'lik payı ile 8. sırada yer almaktadır. Aynı yıl Rusya'dan yapmış olduğumuz ithalat ise bir önceki yıla göre %103,2 artarak 58,9 milyar dolar olmuş ve ithalat yaptığımız ülkeler arasında %16,2 pay ile 1. sırada yer almıştır.

Ülkemizin Rusya'ya ihracatındaki başlıca ürünler: Turunçgiller; karayolu taşıtları için aksam ve parçalar; taze meyveler ve petrol ürünleri olarak sıralanmaktadır.

2023 yılı baz alındığında, Rusya ile ticarette ülkemizin 49,5 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği gözlenmektedir.

Türkiye-Rusya Dış Ticareti

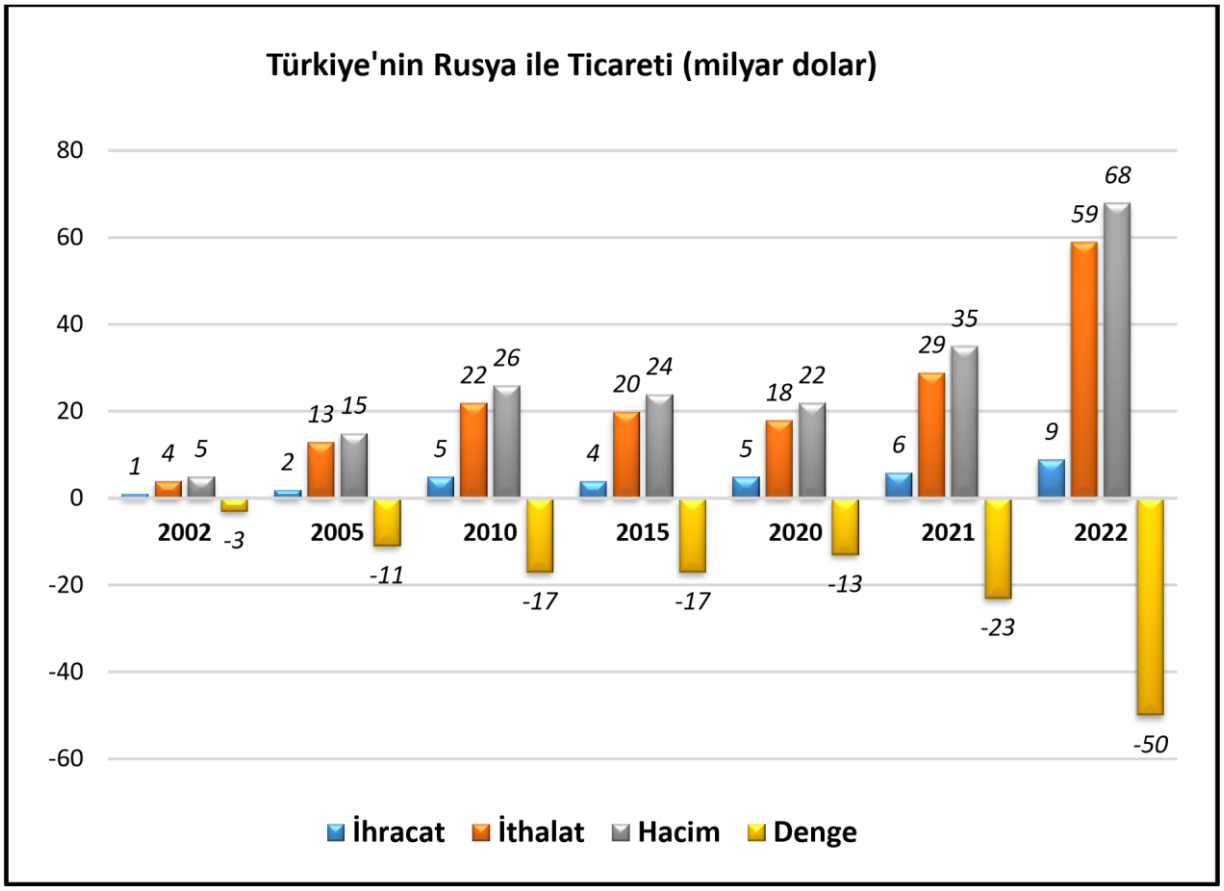

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Rusya'ya İhracatında Başlıca Ürünler

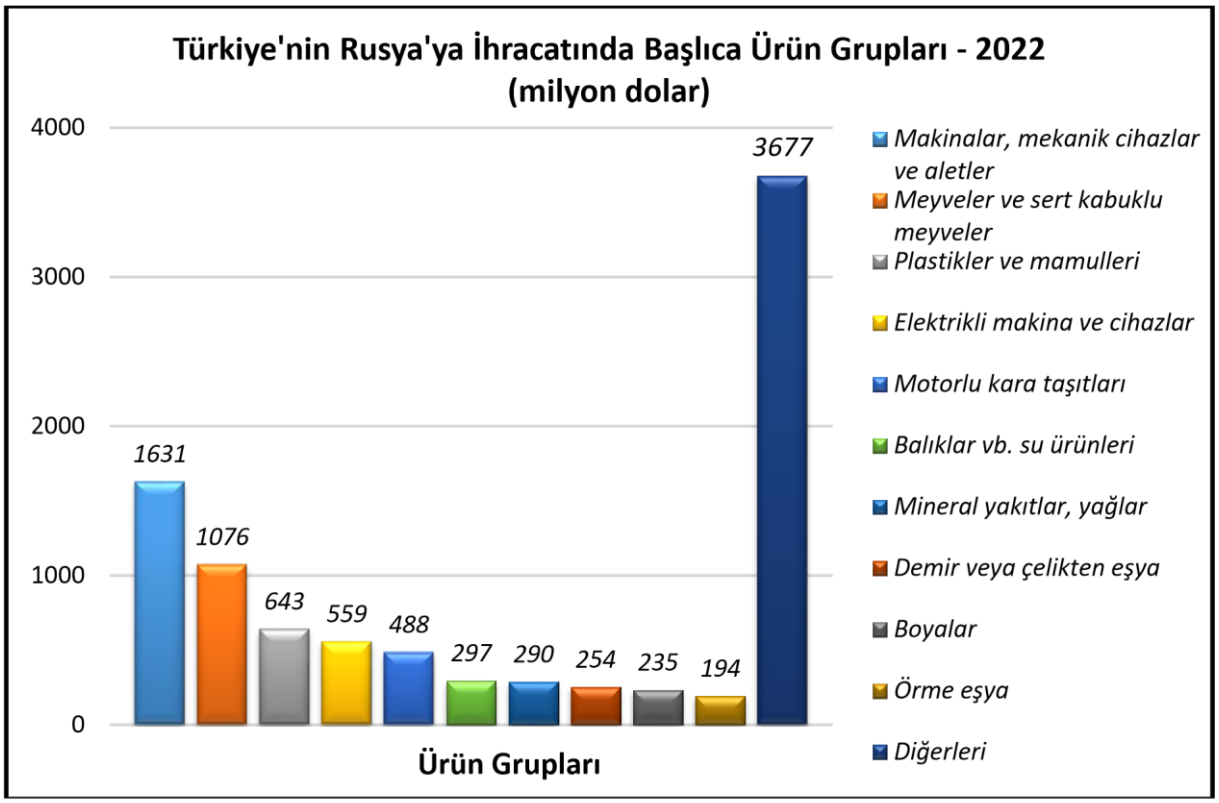

Kaynak: Trademap

Detaylı tablo için tıklayınız

Türkiye'nin Rusya'dan İthalatında Başlıca Ürünler

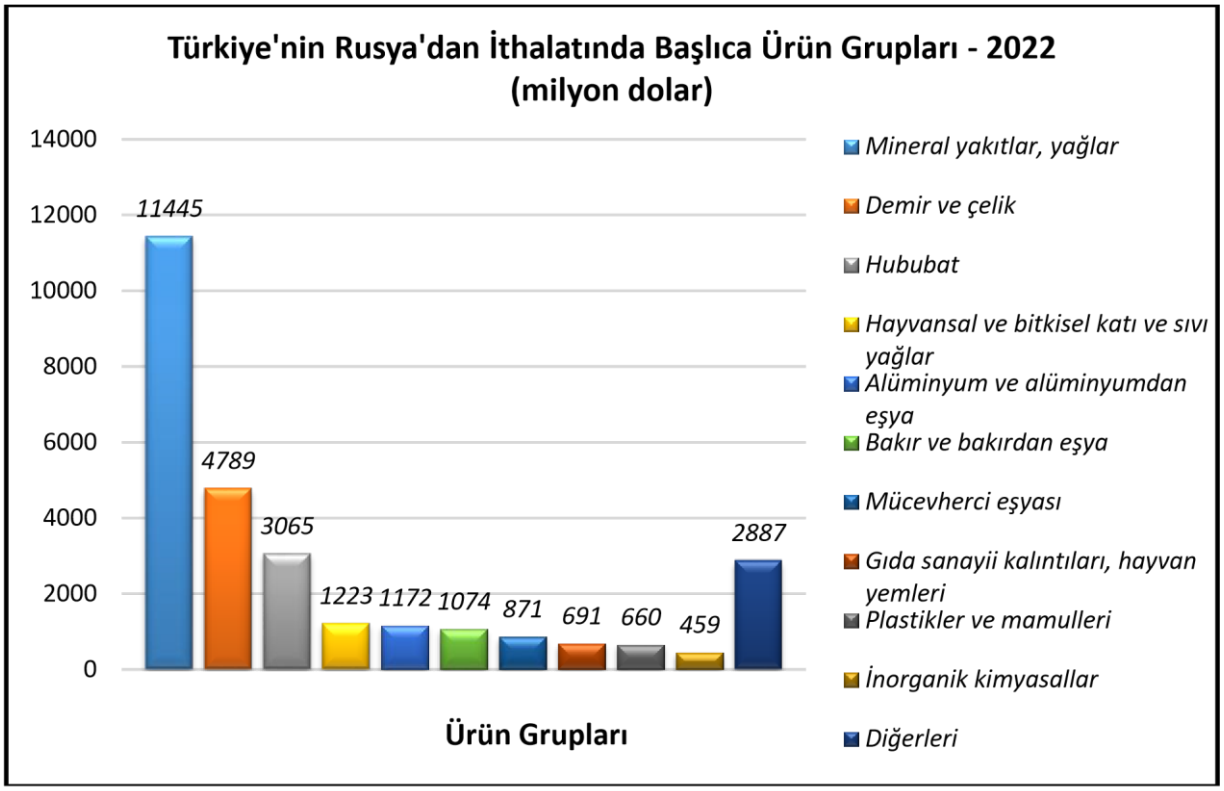

Kaynak: Trademap

Detaylı tablo için tıklayınız

İki Ülke Arasındaki Yatırım İlişkileri

Müteahhitlik hizmetleri alanında Rusya ülkemizin bir numaralı pazarı konumunda bulunmaktadır. Bugüne kadar Türk müteahhitlik sektörünün yurt dışında üstlendiği 400 milyar doları aşan proje portföyünün yaklaşık beşte biri Rusya merkezli projelere ait bulunmaktadır.

Diğer taraftan; halihazırda, Rusya'da tekstil-konfeksiyon, bankacılık, turizm, gıda-gıda işleme, beyaz eşya-makina, cam sanayi ve müteahhitlik-inşaat malzemeleri alanlarında güçlü Türk yatırımlarının bulunduğu görülmektedir.

Rusya'da 1.300'ün üzerinde Türk sermayeli firmanın faaliyette bulunduğu tahmin edilmektedir. Türk firmalarının en fazla yatırım/ticaret yaptığı bölgeler; Moskova, Kazan (Tataristan), Güney Rusya Federal Bölgesi (Rostov, Krasnodar, Soçi, Novorossisk) ile ülkenin önemli ticaret merkezlerinden olan Novosibirsk, Yekaterinburg, Samara, St. Petersburg ve Astrahan'dır.

Rusya'da tekstil-konfeksiyon, bankacılık, turizm, gıda-gıda işleme, beyaz eşya-makine, cam sanayi ve müteahhitlik-inşaat malzemeleri alanlarında güçlü Türk yatırımları mevcuttur. Ayrıca; danışmanlık-hukuk, lojistik, otomotiv ve oto yan sanayi ile mobilya alanlarında son dönemde Türk yatırımların artış kaydettiği gözlemlenmektedir. Özellikle otomotiv ve oto yan sanayi, kozmetik, ilaç sanayi, tekstil-konfeksiyon, gıda, makine, enerji, işlenmiş gıda (çeşitli içecekler ve entegre et üretim tesisleri) ve kimyasal ürünler alanlarında büyük potansiyel görülmektedir.

Enerji, Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkilerin en önemli unsurlarından birini teşkil etmektedir. Enerji tedarikinde başlıca ortaklarımız arasında bulunan Rusya'yla bu alandaki işbirliğimiz Akkuyu Nükleer Santrali ve TürkAkım projeleriyle daha da ileri bir safhaya taşınmaktadır. TürkAkım Doğalgaz Boru Hattı 8 Ocak 2020 tarihinde açılmıştır.

Akkuyu NGS inşaat projesi ise; 12 Mayıs 2010'da Rusya Federasyonu Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında Türkiye'nin güney kıyısındaki Mersin ilinde VVER-1200 reaktörlü dört güç ünitesine sahip, toplam 4800 MW kurulu güç kapasiteli Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nin inşa edilmesini öngören İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.

Nisan 2015'te Akkuyu NGS'nin deniz yapılarının temeli atılarak yatırım başlamış, 10 Mart 2021 tarihinde Santralin 3. reaktörünün temeli atılarak devam etmiştir. Projenin toplam maliyeti, 20 milyar ABD doları seviyesindedir.

10-12 Ekim 2016 tarihlerinde İstanbul'da yapılan Rus-Türk Hükümetler arası Karma Ekonomik Komisyonu 14. Dönem Toplantısı Protokolü'nde, ikili ticarette ulusal paraların kullanımının artırılması konusunda mutabık kalınmıştır.

EKLER:

***EK-1*: Rusya'nın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

GTİP	ÜRÜNLER	2020	2021	2022	Pay (%) 2022	Değişim (%) 2021-2022
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		**337 105 352**	**492 314 339**	**580 118 396**	**100**	**17,8**
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	72 564 294	110 968 247	147 042 877	25,3	32,5
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	7 841 787	8 815 377	80 956 062	14,0	818,4
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	45 360 052	69 965 740	75 408 624	13,0	7,8

2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	12 388 244	17 583 742	43 451 128	7,5	147,1
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	18 536 016	17 362 802	12 504 483	2,2	-28,0
7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	4 854 776	9 176 399	9 374 805	1,6	2,2
7601	İşlenmemiş alüminyum	4 218 877	6 992 604	8 789 029	1,5	25,7
1001	Buğday ve mahlut	7 918 294	7 301 689	8 696 331	1,5	19,1
3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	2 731 325	4 697 865	8 117 167	1,4	72,8
3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	2 484 576	4 471 953	7 221 928	1,2	61,5
7110	Platin (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	7 842 129	8 458 422	7 172 575	1,2	-15,2
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	4 644 429	3 847 909	6 693 053	1,2	73,9
4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	4 211 526	6 057 579	5 496 800	0,9	-9,3
3104	Potaslı mineral veya kimyasal gübreler	1 776 478	3 321 914	5 396 430	0,9	62,4
7102	Elmaslar (işlenmiş olsun olmasın, fakat mıhlanmamış veya takılmamış)	3 246 473	4 541 353	4 674 807	0,8	2,9

Kaynak: Trademap, Rusya Verileri

***EK-2*: Rusya'nın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

GTİP	ÜRÜNLER	2020	2021	2022	Pay (%) 2022	Değişim (%) 2021-2022
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		**231 667 985**	**293 501 672**	**199 425 073**	**100**	**-32,1**
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	7 212 327	9 362 010	9 411 962	4,7	0,5
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	9 363 347	11 460 266	7 321 970	3,7	-36,1
8703	Otomobiller	5 426 679	7 998 689	6 325 414	3,2	-20,9
8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	6 267 144	7 813 866	4 557 347	2,3	-41,7
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	7 651 584	10 670 590	3 666 838	1,8	-65,6
3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	2 833 014	3 557 243	3 460 237	1,7	-2,7
8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb.	1 482 259	2 760 481	2 641 907	1,3	-4,3
9018	Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	2 356 022	2 549 005	2 345 739	1,2	-8,0
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	1 198 924	2 279 669	1 928 731	1,0	-15,4

8481	Musluk, batarya, vana ve valfler	2 267 640	2 557 461	1 900 944	1,0	-25,7
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1 642 060	2 121 157	1 690 563	0,8	-20,3
8414	Hava veya vakum pompaları, hava veya diğer gaz kompresörleri, fanlar, aspiratörü olan havalandırmaya mahsus davlumbazlar	1 479 012	1 755 047	1 573 109	0,8	-10,4
2818	Suni korundum, alüminyum oksit ve alüminyum hidroksit	1 559 487	1 888 578	1 473 618	0,7	-22,0
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanslar	1 783 340	2 239 551	1 464 996	0,7	-34,6
8528	Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	1 212 931	1 532 079	1 438 631	0,7	-6,1

Kaynak: Trademap, Rusya Verileri

***EK-3*: Rusya'nın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)**

Sıra	Ülke	2020	2021	2022	Pay (%) 2022	Değişim (%) 2021-2022
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		**337 105 352**	**492 314 339**	**580 118 396**	**100**	**17,8**
1.	Çin	57 114 667	78 142 344	114 148 971	19,7	46,1
2.	**Türkiye**	**17 829 236**	**28 959 030**	**58 853 499**	**10,1**	**103,2**
3.	Hindistan	5 937 619	8 695 038	40 628 245	7,0	367,3
4.	İtalya	10 336 950	22 052 574	30 718 451	5,3	39,3
5.	Almanya	17 441 765	27 322 282	30 301 291	5,2	10,9
6.	Hollanda	10 821 468	21 904 162	23 348 465	4,0	6,6

7.	Kazakistan	13 300 217	17 605 534	17 342 678	3,0	-1,5
8.	Polonya	11 520 667	20 114 279	16 653 277	2,9	-17,2
9.	Fransa	6 513 564	11 973 927	16 528 741	2,8	38,0
10.	ABD	17 771 592	30 700 533	15 071 129	2,6	-50,9
11.	Japonya	10 737 751	14 144 775	14 997 745	2,6	6,0
12.	G. Kore	10 622 976	17 352 293	14 817 362	2,6	-14,6
13.	Belçika	6 645 151	9 227 157	13 517 787	2,3	46,5
14.	Çekya	2 941 822	6 998 958	11 366 054	2,0	62,4
15.	Yunanistan	3 336 072	5 088 642	9 825 128	1,7	93,1

Kaynak: Trademap, Rusya Verileri

***EK-4*: Rusya'nın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)**

Sıra	Ülke	2020	2021	2022	Pay (%) 2022	Değişim (%) 2021-2022
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		**231 667 985**	**293 501 672**	**199 425 073**	**100**	**-32,1**
1.	Çin	50 504 392	67 550 055	76 122 649	38,2	12,7
2.	Almanya	26 381 600	31 484 334	15 523 310	7,8	-50,7
3.	**Türkiye**	**4 506 813**	**5 775 897**	**9 343 472**	**4,7**	**61,8**
4.	Kazakistan	4 899 450	7 018 746	8 780 725	4,4	25,1
5.	İtalya	8 081 698	9 072 296	6 646 331	3,3	-26,7
6.	G. Kore	6 900 295	9 982 575	6 328 173	3,2	-36,6
7.	Polonya	7 607 580	8 789 388	4 818 832	2,4	-45,2

8.	Japonya	5 882 395	7 860 721	4 639 548	2,3	- 41
9.	Hollanda	6 895 970	7 826 001	3 950 369	2	-49,5
10.	Belçika	4 442 816	5 176 569	3 819 844	1,9	-26,2
11.	Fransa	5 883 206	7 602 582	3 242 573	1,6	-57,3
12.	İsviçre	2 990 591	3 689 991	3 178 750	1,6	-13,9
13.	Hindistan	2 559 258	3 334 264	2 927 176	1,5	-12,2
14.	Litvanya	4 384 439	4 415 952	2 880 285	1,4	-34,8
15.	Özbekistan	1 161 766	1 703 536	2 599 858	1,3	52,6

Kaynak: Trademap, Rusya Verileri

***Ek-5*: Türkiye'nin Rusya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

GTİP	ÜRÜNLER	2020	2021	2022	Pay (%) 2022	Değişim (%) 2021-2022
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		**4 506 813**	**5 775 897**	**9 343 472**	**100**	**61,8**
0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	418 531	426 607	429 575	4,6	0,7
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	216 540	324 138	328 605	3,5	1,4
0809	Kayısı, kiraz, şeftali, erik ve çakal eriği (taze)	207 752	208 254	297 694	3,2	42,9
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	112 298	120 783	288 616	3,1	139
0303	Balıklar (dondurulmuş)	67 795	137 020	218 159	2,3	59,2
1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	90 315	146 309	163 308	1,7	11,6

8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb.	31 499	61 089	142 671	1,5	133,5
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksi reçineler, polikarbonatlar, alkit reçineler, polialiesterler, vb. (ilk şekilde)	37 704	50 392	127 606	1,4	153,2
0806	Üzümler (taze/kurutulmuş)	95 712	111 632	122 633	1,3	9,9
6006	Diğer örme mensucat	75 631	72 696	115 909	1,2	59,4
8716	Römorklar ve yarı römorklar; hareket ettirici tertibatı bulunmayan diğer taşıtlar; bunların aksam ve parçaları	51 516	81 977	115 011	1,2	40,3
8421	Santrifüjler; sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar	20 378	28 823	113 749	1,2	294,6
8302	Adi metallerden donanım, tertibat vb. eşya (mobilya, kapı, pencere, bavul, askılık vb. için)	56 920	67 410	99 842	1,1	48,1
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	48 519	83 855	96 102	1	14,6
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektro-termik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanslar	69 479	81 023	95 467	1	17,8

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

***Ek-6*: Türkiye'nin Rusya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

GTİP	ÜRÜNLER	2020	2021	2022	Pay (%) 2022	Değişim (%) 2021-2022
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		**17 829 236**	**28 959 030**	**58 853 499**	**100**	**103,2**
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	2 703 668	3 727 933	7 201 045	12,2	93,2
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	1 147 880	1 443 067	3 897 075	6,6	170,1
1001	Buğday ve mahlut	1 499 019	1 870 576	2 395 449	4,1	28,1
7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	795 087	1 608 169	2 164 794	3,7	34,6
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	537 234	1 060 280	1 187 826	2	12
7601	İşlenmemiş alüminyum	1 008 219	1 221 076	1 110 770	1,9	-9
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm)	555 194	1 567 638	937 771	1,6	-40,2
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	439 929	690 801	917 293	1,6	32,8
7201	Dökme demir (pik demir) ve aynalı demir (kütle, külçe, blok veya diğer ilk şekillerde)	212 743	316 165	520 279	0,9	64,6
7106	Gümüş (altın veya platin yaldızlı gümüş dâhil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	29 466	200 503	492 916	0,8	145,8
1005	Mısır	133 008	277 614	405 672	0,7	46,1

7108	Altın (platin kaplamalı altın dâhil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	408 261	119 782	377 180	0,6	214,9
2302	Hububat ve baklagillerin kepek, kavuz ve diğer kalıntıları	177 445	261 654	331 183	0,6	26,6
7209	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri (genişliği > 600 mm, soğuk haddelenmiş, kaplanmamış)	206 300	309 236	295 233	0,5	-4,5
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	159 908	264 026	289 503	0,5	9,6

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri ,TUIK ,IMF ,EIU ,T.C Merkez Bankası